

[Aage Fogh.]

ejede husene, bød lejerne rimelige vilkår med hensyn til afgiftens størrelse; jeg tror, det må indrømmes, at en afgift, der svarer til højest 4 pct. af ejendomsskylden, var rimelig. Men denne besiddelsesform har samtidig haft den for landbruget højest uheldige egenskab, at ejerne ikke havde nogen væsentlig interesse i at holde husene vedlige, og brugeren havde ikke penge til selv at bekoste det og havde heller ikke sikkerhed for, *hvis* han kunne bekoste det, at han da fik den fulde værdi af sine omkostninger til gavn for sig selv og sin familie, når han engang skulle fratræde. Dette har medført, at lejhuse i sammenligning med andre landbrug er kommet til at stå tilbage, en kendsgerning, der i høj grad må opfordre til at gå ind for at prøve nu at få en ændring af forholdene. Dertil kommer, at vi har fået erfaring for, at medens de gamle godsejere oprindeligt betragtede dette forhold udfra et rent patriarkalsk synspunkt, så betragter de nye godsejere forholdet udfra et mere, jeg kan godt sige, et rent økonomisk synspunkt og byder deres leghusmænd helt andre vilkår, end de gamle gjorde. Man har et tydeligt bevis herpå bl. a. gennem en sag, der er ført ved landsretten med støtte af de sjællandske husmandsforeninger, hvor en, jeg må måske sige, moderne godsejer udfra rent økonomiske synspunkter har prøvet på at benytte lovbestemmelserne på en sådan måde, at leghusmændene i virkeligheden var værgeløse. Ifølge den gamle lov har leghusmændene forkøbsret til deres ejendom, d. v. s. hvis godsejeren vil sælge, skal leghusmanden kunne træde ind på de samme vilkår, som iøvrigt tilbydes. Dette er blevet praktiseret på den måde, at godsejeren solgte til sin nærmeste slægtning; godsejeren bestemte praktisk talt selv prisen, og han bestemte, at pengene skulle falde allesammen i løbet af 14 dage, endda 3 måneder inden leghusmændenes lejemål var udløbet. Når dertil kommer, at godsejeren lånte køberen den væsentligste part af købesummen, er det forholdsvist let at forstå, at under de vilkår kunne leghusmanden ikke konkurrere, kunne ingen gavn få af den beskyttelse, som leghusloven gav. Derfor var en ændring nødvendig og påkrævet, og jeg kan føje til, at de eksempler, som er hentet fra praksis, har i hvert fald for mit vedkommende været et stærkt bevis for nødvendigheden af, at vi netop nu fik foretaget en ændring.

Og det er det, der er sket. Vi er blevet enige fra alle sider i kommissionen, og jeg skal derfor — også i betragtning af den

grundige gennemgang, der er foretaget af de foregående talere — indskrænke mig til nogle få bemærkninger.

Jeg har set visse blade skrive, at nu kan halvdelen af leghusmændene vente at få en afløsning for leghusordningen. Jeg tror, den opfattelse hidrører derfra, at man blander tingene sammen, og det er tilgiveligt for dem, der ikke har forbindelse med kommissionens arbejde, for det er et såre indviklet lovgivningskompleks, vi her står overfor. De, der ikke bliver afløst, det er dem, der i virkeligheden ikke er leghuse; de, der ikke var udlejet før 1927, men er udlejet efter 1927, og som er blevet kaldt leghuse, er det i virkeligheden ikke efter forslaget bestemmelser. Nu bliver det ganske klart afgrænset, hvem der er leghusmænd, og det bliver tinglyst på ejendommen. Godsejeren eller hvem der nu ejer ejendommen får pligt til at meddele landbrugsministeren, at han besidder ejendomme af en karakter, der betinger, at de fremtidig er leghuse og skal betragtes som sådanne. Det er et stort gode, at vi får disse klare linier.

Dertil kommer så, at vi igennem denne lovgivning tilstræber at give godsejerne visse forrettigheder, at fremme godsejernes interesser i at få brugene afsat. Hvis de ikke ønsker det, men stadig ønsker at opretholde dem som leghuse, giver vi brugerne visse rettigheder, der for det første vil stille brugere bedre i den kommende tid og dernæst må antages at ville opfordre ejerne til at sælge.

Jeg vil gerne pege på, at vi nu afløser de hidtil gældende brugskommissioner, hvoraf vi havde 3, en for Sjælland, en for Fyn og en for Jylland. Disse kommissioner erstattes nu af jordlovsudvalgets amtskommissioner. Jeg anser denne ændring for et stort gode, fordi amtskommissionerne er husmændene meget nærmere inde på livet og sikkert vil kunne få en mere naturlig kontakt med de enkelte brugere, end de fjerntboende brugskommissioner har kunnet få.

Forkøbsretten afgrænses, fordi der i virkeligheden efter de bestemmelser, der nu er truffet, praktisk talt ikke vil kunne tænkes at være andre købere til disse leghuse end lejeren eller staten. Derfor er det rimeligt, at forkøbsretten falder væk. De bestemmelser, der er truffet om den pris, der skal fastsættes, hvis det bliver staten, der skal overtage bruget, finder jeg rimelige. Jeg mener at kunne fastslå, at hvis handelsprisen for ejendommen ligger indtil 60 pct. over den sidste ejendomsskyld, så vil f. eks. en ejendom, der er vurderet til 20 000